

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8066334>

*Варушкіна Ю. О., студентка,
науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Більчук Н. Л.
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Вплив герменевтичного підходу на мовний комфорт

У сучасному світі, де ми стикаємося з різноманітністю мов, культур і способів спілкування, герменевтика стає актуальною дисципліною. Вона допомагає нам розуміти та інтерпретувати різні мовні вирази і культурні контексти, сприяючи покращенню міжкультурного спілкування. Герменевтичний підхід до мови допомагає збагатити наше розуміння і толерантність у мовному спілкуванні. Звернення до герменевтики дозволяє нам привернути увагу до аналізу суб'єктивності та контекстуальності мовного вираження, розуміти інші погляди, що сприяє більш глибокому розумінню співрозмовника.

Необхідність зважати на мовні рамки вислову (наприклад, суспільну ситуацію мовця), аби розуміти його, призводить до усвідомлення проблеми і від XIX сторіччя постає як «герменевтика». Герменевтика – це мистецтво розуміння, теорія інтерпретації (походить від давньогрецького дієслова, яке означало тлумачити, сповіщати; це завдання посланця богів Гермеса – бути посередником між богами та людьми).

Відправний пункт герменевтики – це намагання «правильно» витлумачити сенс вислову, виявити саморозуміння людини в її історичності. При цьому сенс слід шукати в самому даному, а не накидати його ззовні.

Мартін Гайдеггер вважає, що тільки прислухаючись до мови, можна досягти істинного розуміння, у мові прихований історичний горизонт розуміння, і він визначає долю буття, бо ми не говоримо мовою, а швидше мова говорить нами, мова – це дім буття. А буття говорить, перш за все, через поетів, слово яких завжди багатозначне. Витлумачити його – справа герменевтики.

Герменевтичні міркування мають три основні ознаки: мовність, історичність та розум. Мова є засобом виразу, що відображає життєву форму суспільства, в якому людина виросла. Історичність відображає,

що людина досвідчує свій світ «зустріччю». Розум – діяльність, що допомагає людині орієнтуватися у світі та самоаналізуватися.

Із цих трьох ознак випливає, що існує напруження між відкриттям моєї історичної індивідуальності і тим, що варто робити всім. Це напруження, що виражено в мові, є головною проблемою герменевтики.

У своєму аналізі Флобера Ж.-П. Сартр наголошує, що слово, яке «продукує культура, претендує відтворити природний, внутрішній рух душі, а виражає завжди натомість лише його культурне, тобто зовнішнє визначення» (Ж.-П. Сартр «Ідіот у родині»). Він підкреслює «цю тотальну невідповідність слів тому, чим має бути їхній праоб'єкт».

В закритому суспільстві, де все керується угодою і непохитними релігійними традиціями, немає герменевтичної проблеми. Однак, зі спеціалізацією частини суспільства, індивіду стає складніше знайти сенс свого життя. Герменевтику можна розглядати як спробу реінтегрувати окремі елементи дійсності через розмову всіх людей, що допомагає прояснити бажання змінити своє становище і крокувати до самовизначення. Повнота герменевтики виявляється в психологічних, соціологічних і політичних підходах.

Розуміння іншої людини починається з відчуття її думок і почуттів, тобто їхнього відтворення. У багатьох випадках спонтанна ідентифікація, відчуття іншого є відправним пунктом розуміння. Ця дія потребує відкритості і чутливості до «інакшості іншого». Для розуміння потрібно «вжитися» до світу співрозмовника і порівнювати його думки зі своїми очікуваннями. Цей процес називається «герменевтичним колом». Без відкритості до іншого не існує справжніх людських зв'язків.

Розуміння починається з розбіжностей у тлумаченні, а не з єдності поглядів. Герменевтичне коло виникає з можливості позитивного передрозуміння між розбіжними тлумаченнями. Ця відкритість визначає також герменевтичний досвід переказу історичних і культурних епох: «Я мушу визнати претензію переказу не в сенсі простого визнання інакшості минулого, а так, що він мені щось має сказати. Це також вимагає принципової відкритості».

Гадамер розширює сферу застосовності герменевтичних процедур у своїй філософії розуміння. Він підкреслює процесуальний характер розуміння, вважаючи, що розуміння виникає через діалог з Іншим. На його погляд, розуміння не є просто індивідуальним актом, а складною взаємодією між суб'єктом і об'єктом, між тим, хто розуміє, і тим, що розуміють. Ядром цих процедур є установка, названа ним «благочестям

запитування». Основою розуміння є «мистецтво слухати», що базується, у свою чергу, на «мистецтві запитувати».

Історизм – це ставлення, яке не принижує досягнення певної епохи порівняно з іншими. Всі культурні досягнення є довершеними власним способом. Наприклад, дії людей у Середньовіччі були великими культурними досягненнями, якщо дивитися на світ їхнім поглядом.

Герменевтика посутньо орієнтується на готовність до діалогу людей, які хочуть реалізувати свою «комунікативну компетенцію» (здатність вести розмову про протилежні позиції кожного). Утім здебільшого діалог «занепадає» і перетворюється на інструмент і репродукції структур панування; фактичний примус суспільних обставин викарбовує також обставини ситуації розмови.

Юрген Габермас у роботі «Що робить системне дослідження?» щодо Гадамерової праці «Істина і метод» писав: «Об'єктивність події переказу, яка має символічний сенс, недостатньо об'єктивна. Герменевтика наче зсередини нашоюхується на стіни традиції; переживши у досвіді й пізнавши ці межі, вона вже не може абсолютизувати культурний переказ. Є сенс розглядати мову як метаінституцію певного гатунку, від якої залежать усі суспільні інститути; адже соціальна дія відбувається лише в щоденній комунікації. Утім ця метаінституція мови як традиція, своєю чергою, вочевидь, залежить від суспільних процесів, які не входять до нормативних зв'язків».

Отже, герменевтика може стати цінним інструментом для покращення мовного комфорту, підвищення якості спілкування та сприяння взаєморозумінню між людьми з різних культур та мовних середовищ. Герменевтичний підхід до мови має значний вплив на мовний комфорт, сприяючи розумінню, толерантності та спільноті. Дослідження герменевтики та її впливу на мовний комфорт є актуальним і викликає перспективи для подальшого розвитку спілкування та розуміння у сучасному багатомовному світі.